

VESTLANDSPROGRAMMET FOR NYE OPPDRETTSSARTER

- STRATEGIPLAN

Mai 2006

INNHold

Forord	3
1 Status og anbefalinger	4
2 Vestlandets utgangspunkt	6
3 Hovedmål og hovedstrategier	8
4 Gjennomføring av hovedstrategier	9
4.1 Satse systematisk på utvalgte marine arter	9
4.2 Utvikle bedre finansieringsstrategier	18
4.3 Sikre oppbygging av kompetanse	21
4.4 Utvikle effektive verktøy for arealplanlegging	22
4.5 Gjennomføre et effektivt påvirkningsarbeid	23
4.6 Opprette en effektiv organisering av gjennomføringen av Vestlandsprogrammet	25
5 Behov for økonomiske ressurser for Vestlandsprogrammet	27
Vedlegg 1: Bakgrunnsdokument – Nye arter	28
Vedlegg 2: Bakgrunnsdokument - Finansieringsutfordringer	28

Forord

Vestlandsrådet har ønsket å utarbeide en strategisk handlingsplan for næringsutvikling innen nye oppdrettsarter (se vedtak i VR-sak 5/05 12/1 2005).

Det foreliggende dokumentet utgjør strategiplanen sammen med ett grunnlagsdokument som omhandler nye arter og ett som omhandler finansiering. Grunnlagsdokumentene finnes som vedlegg til handlingsplanen.

Vestlandsrådet ba om at strategiplanen skulle sette klare næringsmål og gi prioriteringer for Vestlandet for å kunne utvikle en mer mangfoldig og lønnsom akvakulturnæring på Vestlandet. En konkret handlingsplan vil bli utarbeidet med utgangspunkt i den foreliggende strategiplanen.

Forskningsjef Ulf Winther, SINTEF Fiskeri og havbruk har vært prosjektkoordinator, har utarbeidet dokumentet om nye arter og har hatt ansvaret for utarbeidingen av strategiplanen. Spesialrådgiver Leiv Grønnevet, SINTEF MRB har hatt ansvaret for utarbeidingen av dokumentet om finansiering og har bidratt i utarbeidingen av strategiplanen.

Marin ressursgruppe i Vestlandsrådet har kommet med innspill og har vært diskusjonspartner i hele arbeidet og har utarbeidet enkelte deler av strategiplanen. Marin ressursgruppe har bestått av:

- Johan Livastøl, Rogaland
- Siri Hanson, Hordaland
- Lena Søderholm, Sogn og Fjordane
- Eirin Roaldsen Nyhus (fra 1.1.06) / Tormod Venvik (fram til 31.12.05), Møre og Romsdal
- Kari Holmefjord Vervik, MarinVEST

Marin ressursgruppe har knyttet til seg en person fra hvert Innovasjon Norge-kontor og det ble opprettet kontaktnettverk i hvert fylke som jevnlig har fått informasjon om fremdrift og innhold og har hatt anledning til å komme med innspill til arbeidsgruppa under veis. I tillegg er det opprettet et faglig referansenettverk bestående av sentrale personer innen politiske myndigheter, virkemiddelapparat, forvaltning og forskning som er orientert om arbeidet og har hatt anledning til å komme med innspill. Underveis i arbeidet er det utarbeidet og distribuert nyhetsbrev om arbeidet.

1 Status og anbefalinger

I rapporten foreslås det at Vestlandsprogrammet skal ha et 10-års perspektiv da det er en lang prosess å utvikle nye arter i oppdrett. Tiltakene som foreslås i denne rapporten er gitt en tidsramme i perioden 2007 – 2010, der det forutsettes at mål og tiltak rulleres for eksempel hvert annet år. Nye arter skal forstås som andre arter enn laks og ørret.

Vestlandet har en rekke regionale fortrinn for å arbeide med nye arter. Forholdene som er identifisert er alle med på å støtte opp under arbeidet med kommersialisering av nye arter og må betraktes som en betydelig styrke for Vestlandet som oppdrettregion. Disse kan oppsummeres i følgende punkter:

- Sterke verdikjeder med industrielle lokomotiver
- Sterk leverandørindustri
- Nærhet til sluttmarkeder
- Klima for næringsutvikling og nyskaping
- Aktivt og samarbeidsorientert virkemiddelapparat
- Omfang av private kunnskapsmiljøer
- Omfang og kvalitet av offentlig FoU og undervisningsinstitusjoner
- Koblinger mellom marin sektor og andre industrielle miljøer
- Gode naturgitte betingelser

Følgende hovedmål foreslås for arbeidet med nye oppdrettsarter på Vestlandet:

”Vestlandet skal være internasjonalt ledende på utvikling og kommersialisering av nye marine oppdrettsarter”

Vestlandsprogrammet for nye oppdrettsarter skal være Vestlandsrådets redskap for å nå hovedmålet. Det foreslås seks hovedstrategier der innsatsen må settes inn for å realisere hovedmålet:

- Satse systematisk på utvalgte marine arter
- Utvikle bedre finansieringsstrategier
- Sikre oppbygging av kompetanse
- Utvikle effektive verktøy for arealplanlegging
- Gjennomføre et effektivt påvirkningsarbeid
- Opprette en effektiv organisering av gjennomføringen av Vestlandsprogrammet

Samlet er budsjettbehovet for å gjennomføre Vestlandsprogrammet anslått til:

- På det administrative plan vil det kreve ressurser til styringsgruppe, programgruppe og sekretariat/koordineringskapasitet. For første driftsåret kan det påregnes behov i størrelsen 0,7 – 1,0 mill kr.
- For å kunne gjennomføre kompetansehevningsprogrammet vil det være behov for ca 1,0 mill kr årlig.
- For å legge til rette for utvikling av et effektivt verktøy for lokalisering av nye oppdrettsarter til nytte for næringsaktører og planmyndigheter vil det være behov for ca 2 mill kr.
- Bevilgninger til tiltaksarbeid fra fylkene/Vestlandsrådet bør økes fra dagens nivå på 20 – 25 mill kr pr år til 75 mill kr ved utgangen av første programperiode i 2010. Disse midlene skal dekke egne tiltak i regi av programmet og tiltak som er samfinansiert med andre institusjoner. Bevilgningene og bruken av midlene kan naturlig forankres i de fylkesvise regionale utviklingsprogrammene (RUP).

- Det bør settes av midler til å delta i et statlig/regionalt egenkapitalfond for marint oppdrett. Et beregnet behov for investeringer fra fondet ut fra de næringsmål som er satt for de ulike oppdrettsartene er på nivå 150 mill kr. Vestlandfylkene bør eventuelt delta med halvdelen – 75 mill kr; jf. forslag i kapittel 4.2.

2 Vestlandets utgangspunkt

I de fire vestlandsfylkene er det totalt lagt ned et betydelig arbeid med nye arter i oppdrett gjennom en lang rekke år. Samlet sett har vestlandsfylkene aktivitet på flest nye arter og har kommet lengst på de fleste artene av betydning. Vestlandet har utviklet sterke miljøer av næringsaktører i et tett samarbeid med FoU-miljøene på Vestlandet.

Erfaring viser at en nær geografisk plassering mellom næringsutøvere og FoU-institusjoner skaper gode samarbeidsrelasjoner i form av personlige kontakter og prosjektsamarbeid. Selv om FoU-institusjonen har et nasjonalt ansvar og betjener næringsutøvere nasjonalt, vil det etter vår oppfatning være en fordel å ha sterke FoU-institusjoner i sin region.

I det følgende er det identifisert forhold som representerer klare regionale fortrinn ved å arbeide med nye arter i oppdrett på Vestlandet. Disse forholdene er alle med på å støtte opp under arbeidet med kommersialisering av nye arter og må betraktes som en betydelig styrke for Vestlandet som oppdrettsregion.

Sterke verdikjeder med industrielle lokomotiver

Vestlandet er den viktigste havbruksregionen i Norge med aktive næringsaktører med lang tradisjon innen havbruk (bredt spekter), både innen tradisjonelt oppdrett og nye arter. Regionen har nasjonalt tunge aktører i alle deler av verdikjeden for nye arter: Avl (genetikk og spredning av avlsmateriale), yngel, matfisk/dyrking, foredling, eksport, logistikk, næringsmiddel, utstysleverandører, tjenesteleverandører. Man har betydelig markedskompetanse på nye arter i eksportørleddet. Flere betydelige aktører engasjerer seg i utviklingen av nye arter: Marine Harvest, Grieg Group, Fjordlaks m.fl.

Sterk leverandørindustri

En betydelig del av leverandørindustrien til havbruksnæringen, inklusive til nye arter, holder til på Vestlandet. Dette gjelder innen fôr (Skretting, EWOS), IT (AkvaSmart, Arena, Storvik), flytende konstruksjoner (Ørsta Aqua Systems, Marine Construction, Smart Farm), nøter (Egersund Net, Mørenot) og fiskehelse (Intervet Norbio).

Nærhet til sluttmarkeder

Fra Vestlandet er det kort vei til viktige markeder i Norge og til kontinentet som er det viktigste markedet for norsk sjømat. Viktige utskipingspunkter for båt- og lufttransport finnes her og det er veletablert infrastruktur for transport og logistikksystem.

Klima for næringsutvikling og nyskaping

Man har vilje og evne blant næringsaktører til å satse og å få resultater. Samarbeid mellom næringsaktører i nettverk og klynger er godt utviklet, det er mange eksempler på samarbeidsprosjekt mellom næringsaktører.

Aktivt og samarbeidsorientert virkemiddelapparat

Samarbeidet mellom næringsaktører, FoU og støtteapparat er veletablert og er synlig gjennom fellessatsinger og enkeltprosjekter. Samarbeidet i det regionale partnerskapet utgjør en aktiv og bred kompetanse, som bl.a. blir synliggjort gjennom satsing på marin sektor og sjømat i de Regionale utviklingsprogram, Vestlandsrådet sitt fokus på marin sektor, ARENA-prosjektet MarinVEST og fellesprosjekter på Vestlandet finansiert av fylkeskommunene og Innovasjon Norge. Fylkeskommunene og de Regionale Innovasjon Norge-kontorene har erfaring og kompetanse innen bl.a. kystsoneplanlegging, havbruk, fiskeri, næringsutvikling og finansiering. Regional kontakt i Forskningsrådet er plassert i Bergen og Stavanger.

Omfang av private kunnskapsmiljøer

Betydelige aktører som Akvaforsk Genetic Centre, EWOS Innovation, Marine Breed, Nutreco ARC og Centre for Aquaculture Competence er etablert på Vestlandet.

Omfang og kvalitet av offentlig FoU og undervisningsinstitusjoner

Vestlandet har innovative og internasjonalt anerkjente FoU-miljø med bred og spiss kompetanse på nye arter, og er i front på viktige tema som fiskehelse og ernæring: Akvaforsk, Havforskningsinstituttet, Fiskeriforskning avd. Bergen, Møreforskning, NIFES, Norconserv, Universitetet i Bergen, Universitetet i Stavanger, og flere høgskoler. Undervisningsinstitusjoner tilbyr undervisning innen akvakultur fra videregående skole nivå til høyskole- og universitetsnivå.

Koblinger mellom marin sektor og andre industrielle miljøer

Andre tunge industrimiljøer har interesse for marin sektor og nye arter: Eks industrimiljøet i Ulstein og i Florø, samt petroleumsmiljø og maritim sektor generelt. Tilgang på lokal risikovillig kapital.

Gode naturgitte betingelser

Stor variasjon i naturgitte betingelser, gir mulighet for variert produksjon (optimale betingelser for flere arter) og god utnyttelse av areal. Tilgang på oppvarmet kjølevann fra kraftkrevende industri.

3 Hovedmål og hovedstrategier

Hovedmål

”Vestlandet skal være internasjonalt ledende på utvikling og kommersialisering av nye marine oppdrettsarter”

Ved valget av **internasjonalt ledende** signaliseres en ambisjon om ikke bare å være den ledende regionen i Norge, men også å innta en viktig rolle internasjonalt.

Ved å legge vekt på **utvikling og kommersialisering** signaliseres det en ambisjon om at målet er forretningsmessig aktivitet for artene som har et slikt potensial.

Hovedstrategier

Vestlandsprogrammet for nye oppdrettsarter skal være Vestlandsrådets redskap for å nå hovedmålet. Det foreslås seks hovedstrategier der innsatsen må settes inn for å realisere hovedmålet:

- Satse systematisk på utvalgte marine arter
- Utvikle bedre finansieringsstrategier
- Sikre oppbygging av kompetanse
- Utvikle effektive verktøy for arealplanlegging
- Gjennomføre et effektivt påvirkningsarbeid
- Opprette en effektiv organisering av gjennomføringen av Vestlandsprogrammet

4 Gjennomføring av hovedstrategier

4.1 Satse systematisk på utvalgte marine arter

Vestlandsprogrammet for nye oppdrettsarter skal være en målrettet satsing for å øke tempoet i utviklingen av nye arter i oppdrett i de fire vestlandsfylkene. Det vil være naturlig først og fremst å bruke ressursene på arter som har en kombinasjon av:

- Interessant markedspotensial
- Interessant økonomisk potensial
- Har regionale fortrinn på Vestlandet

Enkelte arter vil kunne ha et stort markedspotensial, det vil si at det er sannsynlig at arten kan omsettes til forretningsmessig interessante priser. Hvis det er sannsynlig at arten også kan produseres i et volum av en viss størrelse på Vestlandet, er arten betegnet som en potensiell volumart. Imidlertid kan det være arter som ikke nødvendigvis kan omsettes i store volum, men allikevel kan være kommersielt interessante, for eksempel fordi de oppnår spesielt gode priser i nisjemarkeder. Denne typen arter er betegnet som nisjearter.

Både volumarter og nisjearter kan være interessante å satse på i Vestlandsprogrammet. Blant annet vil de kunne gi et godt tilskudd i form av arbeidsplasser direkte i de involverte bedriftene og ikke minst som ringvirkninger i andre næringer som levere varer og tjenester til disse bedriftene.

Samtidig er det viktig at artene det satses på i Vestlandsprogrammet har regionale fortrinn på Vestlandet. Nå er Vestlandet et stort geografisk område med en rekke ulike betingelser for å drive oppdrett, men her er det lagt en relativt overordnet vurdering til grunn når vi har vurdert hvorvidt en art har regionale fortrinn eller ikke. Tidligere i rapporten er det redegjort for generelle regionale fortrinn for å arbeide med nye arter på Vestlandet og for regionale fortrinn for hver art. I oppsummeringen under er fortrinnene som er identifisert for hver enkelt art benyttet.

I kategoriseringen har vi ikke tatt hensyn til hvor langt arten har kommet i utviklingen, men lagt hovedvekten på markedspotensial, økonomisk potensial og regionale fortrinn.

Kategoriseringen i tabellen under er med å bestemme hvilken type innsats som skal settes inn i regi av Vestlandsprogrammet. Det er ikke beskrevet i detalj hvilken type støtte som skal ytes i hver kategori, dette vil bestemmes av utfordringene som er identifisert for hver art og hvilket utviklingsstadium arten er på i dag. Kategoriene som benyttes er:

Kategori 1: Arter i denne kategorien har etter vurderingene som er gjennomført den mest interessante kombinasjonen av kommersielt potensial og regionale fortrinn og er karakterisert som en potensiell volumart. Til arter som er kommet i fasene "Aktiv kommersialiseringsfase" og "Prøve- og feilefasen" kan Vestlandsprogrammet bidra med midler til kommersialisering og FoU, og til FoU til arter som ikke har kommet så langt i kommersialiseringen.

Kategori 2: Disse artene har etter vurderingene som er gjennomført den mest interessante kombinasjonen av kommersielt potensial og regionale fortrinn og er karakterisert som en potensiell nisjeart. Til arter som er kommet i fasene "Aktiv kommersialiseringsfase" og "Prøve- og feilefasen" kan Vestlandsprogrammet bidra med midler til kommersialisering og FoU, og til FoU til arter som ikke har kommet så langt i kommersialiseringen.

Kategori 3: Artene har et usikkert kommersielt potensial og ikke vesentlige regionale fortrinn. Kan være volum- eller nisjearter. Noen arter vil kunne få midler til FoU-prosjekter for eksempel for å avklare nærmere hvorvidt de har et kommersielt potensial, men vil ikke være prioriterte arter for kommersialisering på Vestlandet i denne omgang.

Kategori 4: Artene har lavt kommersielt potensial og/eller få eller ingen regionale fortrinn på Vestlandet. Disse artene prioriteres ikke i Vestlandsprogrammet.

Tabellen under oppsummerer plasseringen av de enkelte artene i de fire kategoriene. Plasseringen i kategori er med å bestemme hvilken type innsats som skal settes inn i regi av Vestlandsprogrammet. Hvilken type støtte som skal ytes i hver kategori er ikke beskrevet i detalj, dette vil bestemmes av utfordringene som er identifisert for hver art og hvilket utviklingsstadium arten er på i dag.

Tabell: Oppsummering av kategorisering basert på markedspotensial, økonomisk potensial, regionale fortrinn og mulig volum.

Art	Kategori
<i>Normal forretningsmessig drift</i>	
Piggvar	3
<i>Aktiv kommersialiseringsfase</i>	
Torsk	1
<i>Prøve- og feilefase</i>	
Flatøsters	2
Hummer, landbasert	2
Kamskjell, havbeite	2
Kveite	2
Blåskjell	3
Kråkeboller, villfanget	3
Flekksteinbit	4
<i>Utvikling av driftskonsept</i>	
Lysing	3
<i>Idé- og biologisk/teknisk utviklingsfase</i>	
Hummer, havbeite	3
Kråkeboller, intensiv	3
Berggylte	4
Hyse	4
Sei	4

Som det framgår av tabellen og oversikten over er én art, torsk, plassert i kategori 1, mens fire arter; flatøsters, hummer (landbasert), kamskjell(havbeite) og kveite er plassert i kategori 2. Torsk er vurdert til å være potensielle volumart, de øvrige fire er vurdert til å være potensielle nisjearter.

Blåskjell er satt i kategori 3, arten får ikke høyeste vurdering verken når det gjelder markedspotensial, økonomisk potensial eller regionale fortrinn. Blåskjell er likevel behandlet som om den hadde et høyere potensial fordi det er bygget opp så vidt mye kompetanse og aktivitet i blåskjellnæringen på Vestlandet at man ønsker å ta vare på, og videreføre, kompetansen som er bygget opp fram mot en kommersialisering.

De seks utvalgte artene en har valgt å spesifisere næringsmål for er dermed; torsk, flatøsters, hummer (landbasert), kamskjell (havbeite), kveite og blåskjell.

I den følgende presentasjonen av artene er det valgt en kortfattet form som i liten grad tillater nyanser i vurdering og beskrivelse av den enkelte art. Detaljer finnes i bakgrunnsdokumentet om nye arter (vedlegg).

For samtlige arter som produseres på Vestlandet gjelder det at Vestlandet har en nærhet til viktige sluttmarkeder i Norge og Europa. Dette er ikke presisert for hver art.

En mulig omsetningsverdi er synliggjort for hver art, basert på et produksjonsmål pr. år i 2010 og en førstehånds pris det er realistisk å oppnå i dagens marked. Den totale mulige førstehånds omsetningsverdi i 2010 er beregnet til ca 875 millioner kr samlet for alle de seks utvalgte artene. Verdiskapningen og sysselsetningseffekten av en slik omsetning kan være betydelig.

Beregninger basert på Ringvirkningsanalysen for den norske havbruksnæringen indikerer at bidraget til BNP fra de seks utvalgte artene kan ligge i størrelsesorden 865 millioner kroner pr. år, mens sysselsetningseffekten er i størrelsesorden 1 700 årsverk, når man ser på den totale effekten inkludert ringvirkninger i andre næringer¹.

Det er verdt å legge merke til at en vesentlig del av effektene kommer innen andre næringer enn det man vanligvis vil forbinde med havbruksnæringen. Siden Vestlandet har en godt utbygd leverandørindustri kan man forvente at en vesentlig del av ringvirkningene av en omsetning av nye arter som antydnet her kan komme på Vestlandet, i tillegg til virkningene på Vestlandet i selve oppdretts- og dyrkerleddet, innen foredling og i grossistledet.

Vektenheten wfe som benyttes i det følgende betyr "whole fish equivalent" og er vekten på fisken etter at den er sultet og bløgget.

---

¹ Se beregning i bakgrunnsdokumentet om nye arter som er vedlegg til Vestlandsprogrammet for nye oppdrettsarter.

Torsk

Ståsted for torsk

Vestlandet har stor aktivitet innen torskeoppdrett. Totalt ble det høstet om lag 5 500 tonn oppdrettstorsk i 2005 i Norge, ca 40 % av dette kommer fra Vestlandet, og de fleste aktive yngelprodusentene ligger her.

Vestlandet har en rekke regionale fortrinn for oppdrett av torsk:

- En sterk verdikjede for oppdrett av torsk er utviklet i alle fire vestlandsfylker.
- Industrielle lokomotiver innen oppdrettsnæringen er engasjert i oppdrett av torsk.
- Private interesser utenfor oppdrettsnæringen har vist interesse for torskeoppdrett.
- Landsdekkende nettverk for torskeoppdrett er etablert på Vestlandet.
- En stor del av det kommersielle utviklingsarbeidet på torsk har skjedd på Vestlandet, med en betydelig oppbygging av kompetanse i bedriftene og i et nært samarbeid med FoU-institusjoner.
- FoU-institusjonene som har stått spissen for utvikling av torskeoppdrett befinner seg for en stor grad på Vestlandet (Akvaforsk, Havforskningsinstituttet, Møreforskning, Universitetet i Bergen).
- Viktige markedsprosjekt blir gjennomført av aktører på Vestlandet.
- Virkemiddelapparatet er en aktiv støttespiller.

Oppdrett av torsk har fortsatt en rekke utfordringer knyttet til marked, matfiskproduksjon og yngelproduksjon som må løses for at næringen som sådan skal bli lønnsom.

Næringsmål for torsk

- Oppnå en produksjon på 20 000 tonn/år wfe innen 2010 på Vestlandet, som representerer en førstehandsverdi på ca 500 mill kr ved en pris på 25 kr/kg.
- Utvikle markedet for oppdrettstorsk.
- Redusere produksjonskostnadene i matfiskoppdrett ved å bidra til å løse vesentlige produksjonsutfordringer.
- Videreutvikle en sikker og stabil produksjon av yngel og settefisk av høy kvalitet.

Tiltak for torsk

- Øke forståelsen av hvordan hvitfiskmarkedet virker og hvordan oppdrettstorsk vil passe inn i dette.
- Bidra til å gjennomføre posisjonering og markedsrettede tiltak for oppdrettstorsk.
- Bidra til å utvikle praktiske løsninger for de viktigste utfordringene innen matfiskproduksjon av torsk.
- Bidra til å utvikle praktiske løsninger for de viktigste utfordringene innen yngelproduksjon av torsk.

Kveite

Ståsted for kveite

Vestlandet har en stor andel av aktiviteten som foregår innen oppdrett av kveite. Totalt ble det høstet ca 1 000 – 1 500 tonn kveite fra norske kveiteanlegg i 2005, det meste av dette ble produsert på Vestlandet. En større del av kveiteyngelen som produseres i Norge kommer fra Vestlandet og fem av seks aktive yngelanlegg ligger her.

Vestlandet har en rekke regionale fortrinn for oppdrett av kveite:

- Alle de største grupperingene som driver oppdrett av kveite har base på Vestlandet.
- Private investorer er med på eiersiden i flere selskaper som driver kveiteoppdrett.
- Kveiteoppdretterne har etablert et fungerende nettverk.
- Sterke kunnskapsmiljøer innen oppdrett av kveite i bedrifter og FoU-institusjoner.
- Virkemiddelapparatet er en aktiv støttespiller.

Oppdrett av kveite har fortsatt en rekke utfordringer knyttet til marked, matfiskproduksjon og yngelproduksjon som må løses for at næringen som sådan skal bli lønnsom.

Næringsmål for kveite

- Oppnå en produksjon på 4 000 tonn/år wfe innen 2010 på Vestlandet, som representerer en førstehåndsverdi på ca 300 mill kr ved en pris på 75 kr/kg.
- Utvikle markedene for oppdrettet kveite.
- Utarbeide planer for oppskalering av produksjonen av kveite.
- Videreutvikle matfiskoppdrett av kveite med sikte på reduksjon av produksjonskostnadene.
- Etablere en sikker og stabil produksjon på Vestlandet av yngel og settefisk av høy kvalitet og i et økende antall.

Tiltak for kveite

- Bidra til å gjennomføre posisjonering og markedsrettede tiltak for oppdrettskveite.
- Bidra til å videreutvikle kostnadseffektiv oppdrettsteknologi for matfiskproduksjon av kveite.
- Bidra til å utarbeide og igangsette planer for oppskalering av produksjonen, spesielt for rogn og yngel.
- Bidra til å etablere en god bestand av stamfisk som kan gi sikker og stabil produksjon av yngel og settefisk av kveite på Vestlandet.

Blåskjell

Ståsted blåskjell

Blåskjellæringen som helhet står ovenfor en rekke grunnleggende utfordringer. Kun enkelte aktører lykkes med å drive med overskudd, både her og på de fleste andre områder står blåskjellnæringen på Vestlandet i samme stilling som blåskjellnæringen i resten av landet. Vestlandets andel av den totale produksjonen i Norge, som antydes å ha vært ca 4 000 tonn i 2005, har de siste årene ligget mellom 35 – 60 %.

Vi konkluderer med at Vestlandet har enkelte regionale fortrinn for dyrking av blåskjell, men skiller seg ikke vesentlig ut fra andre områder i landet:

- Sterke FoU-miljøer innen dyrking av blåskjell.
- Enkelte dyrkere har drevet lenge og har bygget opp kompetanse.
- Virkemiddelapparatet er en aktiv støttespiller.
- Gode naturgitte forhold for dyrking av blåskjell i enkelte områder.

Dyrking av blåskjell har en rekke utfordringer innen marked, dyrking og logistikk som må løses for at næringen som sådan skal kunne bli lønnsom.

Næringsmål blåskjell

- Oppnå en produksjon av blåskjell på 5 000 tonn/år innen 2010 på Vestlandet, som representerer en førstehandsverdi på ca 50 mill kr ved en pris på 10 kr/kg.
- Etablere fungerende markedskanaler for norske blåskjell.
- Heve kvaliteten på produkt levert fra dyrker.
- Etablere en rasjonell pakkestruktur.

Tiltak blåskjell

- Bidra til å utvikle gode salgskanaler for norske blåskjell.
- Bidra til at pakkerier etableres ut fra forretningsmessige og logistikkmessige kriterier.
- Bidra til å heve kompetansen hos dyrkerne.
- Bistå dyrkerne med praktiske metoder for å heve kvaliteten på høstede skjell.
- Bidra til at lokaliteter velges ut fra tilgjengelig kunnskap om produksjonsforhold, algetoksiner, predatorer og lignende.

Kamskjell, havbeite

Ståsted havbeite med stort kamskjell

Vestlandet har en sentral posisjon i arbeidet med å utvikle havbeite med kamskjell i Norge. Landets eneste yngelanlegg ligger her og det samme gjør dyrkermiljøene som arbeider med utvikling av havbeite. Mindre mengder kamskjell er høstet fra havbeite så langt, men alt kommer fra Vestlandet.

Vestlandet har en rekke regionale fortrinn for havbeite med stort kamskjell:

- Landets eneste klekkeri for stort kamskjell befinner seg på Vestlandet.
- Etablerte dyrkingsmiljøer i flere fylker.
- Private investorer er med på eiersiden.
- Dyrkere har etablert kommersielt samarbeid.
- Dyrkerne har etablert et fungerende nettverk.
- Kartlegging av egnede lokaliteter til dels gjennomført.
- Sterke kunnskapsmiljøer innen dyrking av stort kamskjell.
- Utvikling av teknologi.
- Virkemiddelapparatet er en aktiv støttespiller.

Havbeite med kamskjell har fortsatt en rekke utfordringer innen marked, yngelproduksjon og havbeitefasen som løses må for at næringen som sådan skal kunne bli lønnsom.

Næringsmål havbeite med stort kamskjell

- Oppnå en produksjon på 2 millioner høstklare kamskjell i 2010 på Vestlandet, som representerer en førstehåndsverdi på ca 16 mill kr ved en pris på 8 kr/stk.
- Utvikle markedet for kamskjell.
- Sikre bedre tilgang til egnede arealer for havbeite for dyrkerne.
- Sikre en stabil og sikker produksjon av kamskjellyngel.

Tiltak havbeite med stort kamskjell

- Bidra til å gjennomføre posisjonering og markedsrettede tiltak for stort kamskjell.
- Bidra til å kartlegge egnede arealer og til at aktørene får tilgang til de egnede arealene.
- Bidra til å videreutvikle gjerdeteknologi for beskyttelse av skjell samt røkte- og høsteteknologi.
- Bidra til å utvikle praktiske løsninger for de viktigste utfordringene innen yngelproduksjon av kamskjell.
- Øke kompetanse om havbeite i virkemiddelapparatet og forvaltningen.

Flatøsters

Ståsted flatøsters

Den produksjonen som foregår på flatøsters i Norge foregår på Vestlandet, hovedsakelig i Sunnhordland. Høstet mengde dyrket østers er liten, mellom 25 000 - 50 000 østers/år.

Følgende forhold anses som regionale fortrinn for dyrking av flatøsters på Vestlandet:

- I all hovedsak befinner pollene og klekkeriet som kan produsere yngel av flatøsters seg på Vestlandet.
- Etablerte dyrkingsmiljøer.
- Dyrkere har etablert kommersielt samarbeid.
- Dyrkerne har etablert et fungerende nettverk.
- Gode dyrkingslokaliteter er kartlagt.
- Sterke kunnskapsmiljøer innen dyrking av flatøsters.
- Virkemiddelapparatet er en aktiv støttespiller.

Dyrking av østers har fortsatt en rekke utfordringer innen marked og dyrking av østers som må løses for at næringen som sådan skal kunne bli lønnsom.

Næringsmål flatøsters

- Oppnå en produksjon på 500 000 høstklare flatøsters i 2010 på Vestlandet, som representerer en førstehandsverdi på ca 4 mill kr ved en pris på 8 kr/stk.
- Utvikle markedet for norsk flatøsters.
- Utarbeide planer for oppskalering av dyrking av flatøsters på Vestlandet.
- Stimulere til at flere næringsaktører etablerer seg og at aktørene øker produksjonen.

Tiltak flatøsters

- Bidra til å gjennomføre posisjonering og markedsrettede tiltak for østers.
- Bidra til å utarbeide og igangsette planer for oppskalering av produksjonen av østers.
- Bidra til å videreutvikle teknologi for dyrking av østers i hengekultur.

Hummer, landbasert produksjon

Ståsted landbasert produksjon av hummer

Et anlegg for landbasert produksjon av hummer er operativt i Norge i dag, dette ligger på Vestlandet. Det er for tiden ingen aktører som driver kommersielt med havbeite med hummer. Flere aktører har konkrete planer om oppstart. Så langt er det kun høstet små mengder oppdrettet hummer.

De viktigste regionale fortrinn for landbasert oppdrett av hummer:

- Den kommersielle aktiviteten på landbasert oppdrett av hummer skjer på Vestlandet og i stor grad er den faglige kompetansen samlet i miljøet på Kvitsøy.
- Sterke kunnskapsmiljøer innen oppdrett av hummer.
- Virkemiddelapparatet er en aktiv støttespiller.

Landbasert produksjon av hummer har en rekke utfordringer som må løses innen marked og oppskalering av produksjonen for at virksomheten skal bli lønnsom.

Næringsmål landbasert produksjon av hummer

- Oppnå en produksjon på 100 000 porsjonshummer innen 2010 på Vestlandet (tilsvarende 30 tonn), som representerer en førstehandsverdi på 6 mill kroner ved en pris på 200 kr/kg.
- Posisjonere porsjonshummer i markedet.
- Utarbeide planer for oppskalering av landbasert produksjon av hummer.
- Stimulere til at flere næringsaktører etablerer seg.

Tiltak landbasert produksjon av hummer

- Bidra til markedstiltak for å posisjonere porsjonshummer i den eksklusive delen av hummermarkedet.
- Bidra til at oppbygging av produksjonskapasitet blir vellykket.
- Bidra til at flere næringsaktører etablerer seg.

4.2 Utvikle bedre finansieringsstrategier

Ståsted finansiering

Oppdrett av torsk og kveite er inne i en positiv utviklingsfase på Vestlandet. For blåskjell har man en situasjon der det må finnes frem til nye veier å gå for å kunne komme videre. Andre skjellarer er i en tidlig fase der aktørene synes å ville gå svært forsiktig frem.

Utviklingen hittil er i det alt vesentligste finansiert med egenkapital; om lag 60 % for torsk og 80 % for kveite. Det er lite innslag av bankfinansiering og der den finnes er det ofte stilt sikkerhet fra annet hold. En regnskapsundersøkelse basert på tall fra 2004 og tidligere år viser at vel 50 selskaper på Vestlandet i løpet av de siste 5 – 6 år har lagt ned om lag 750 mill kr i egenkapital. Av dette har selskapene siden oppstart tapt minst 350 mill kr.

Lønnsomheten innenfor torske- og kveiteoppdrett er fremdeles svak. Av selskapene i ovennevnte regnskapsundersøkelse hadde 12 et samlet overskudd på 5.5 mill kr i 2004 men 39 hadde et samlet underskudd på 111 mill kr. Underskuddet skyldes i betydelig grad oppbygging av ny biomasse, men har også bakgrunn i store reelle driftsunderskudd.

Det viktigste man kan lese ut av undersøkelsen er at de fleste selskapene ikke har tilstrekkelig egen inntjening til å finansiere oppbygging av ny biomasse.

Det synes også å være klart at med de finansieringsmuligheter som nå er tilgjengelig vil det i det alt vesentligste være ny privat egenkapital som må finansiere videre vekst. Vanlig bankfinansiering basert på pant i biomasse spiller en svært beskjeden rolle både i antall selskaper som oppnår slik finansiering og fordi finansieringsgraden som bankene er komfortable med er lav.

De regionale såkornfondene med statlig kapitaldeltakelse har ikke vist seg å være instrumenter for å få finansiert marint oppdrett. Argentum har ikke maktet å etablere et marint investeringsfond.

De offentlige finansierings og tiltaksordningene som finnes gjennom Innovasjon Norge og fylkeskommunene kan bare i begrenset grad bidra til å finansiere oppbygging av biomasse. For Innovasjon Norge ligger utfordringen både i rammer og geografisk avgrensning av bruk av flere virkemidler. Tiltaksmidler til finansiering av utviklingsarbeid kan være effektive for å utløse tilgang på ny privat egenkapital for videre biomassebygging, da de totalt sett kan bidra til å redusere risikoen i en kommersialiseringsfase. De fylkeskommunale midlene som er aktuelle, vil i det vesentligste gå til ulike former for tiltaksarbeid.

Mål for arbeidet med finansiering

Målsettingen for analysen av finansieringsforholdene for marint oppdrett på Vestlandet har vært å finne frem til tiltak som kan bringe oppdrett av nye marine arter fremover og å konkretisere slike tiltak. Ut fra visse forutsetninger om ulike former for nye offentlige finansieringsordninger, er det beregnet et behov for rammer på ca 350 mill kr for å realisere måltallene for produksjon av torsk og kveite i 2010. I tillegg kommer et rammebehov på anslagsvis 50 mill kr for å bygge produksjonsvolum for andre marine arter.

Det har vært en viktig målsetting for forslagene til nye finansieringstiltak at de skal kunne bidra til en variert bedriftsstruktur innenfor marint oppdrett både når det gjelder arter, bedriftsstørrelse, eierskap og geografisk utbredelse.

Det er lagt særlig vekt på at tiltakene både skal kunne stimulere til generell vekst i sektoren, men også at ordningene ivaretar gründerens muligheter til å utvikle oppdrettet sitt uten å måtte selge seg helt ut til eksterne investorer på et lite gunstig tidspunkt.

En slik målsetting krever et variert mønster av ulike finansieringstiltak. Det er spesielt viktig at de tiltakene som foreslås skal ha *næringsutvikling* innenfor nye oppdrettsarter som grunnlag og ikke være bundet av distriktsmessige avgrensninger. Svært mange av de områdene på Vestlandet som er best egnet for oppdrett av marine arter ligger utenfor distrikt som er prioritert gjennom de såkalte distriktsordningene.

Tiltak for å bedre finansieringsmulighetene

I arbeidet med å realisere målsettingene bør følgende type av hovedtiltak vurderes videre:

- Vestlandsrådet bør som eier av Vestlandsprogrammet for nye oppdrettsarter ha som mål å ta en sterk initiativtakerrolle i det videre arbeidet. En slik rolle forutsetter at man har finansielle ressurser til å gå inn og finansiere egne tiltak og medfinansiere tiltak på bredere basis. For å oppnå en slik posisjon bør vestlandsfylkene gjennom Vestlandsrådet både prioritere å sette av økte midler til fellestiltak for marint oppdrett og i fellesskap koordinere bruken av midler til prosjekt som er viktig for Vestlandet og ikke bare for eget fylke.
- Tiltaksmidler for nye oppdrettsarter i regi av fylkene økes fra dagens årlige nivå på rundt 25 millioner kr til 75 millioner kr pr år i 2010. Med slike rammer vil Vestlandsrådet kunne spille en førende rolle i et praktisk og næringsrettet utviklingsarbeid og ha ressurser til å delta sammen med andre enheter i finansiering av større programmer.
- Minimum 75 mill kr for å finansiere et egenkapitalfond sammen med staten; jf. forslag nedenfor.
- Etablering av et statlig basert fond for egenkapitalinvestering i marint oppdrett. Fondet bør ha en egen såkornandel da de etablerte og planlagte statlig baserte såkornfondene ikke ser ut til å være tilpasset marint oppdrett. Fondet bør deles i regionale fond med ett for Vestlandet. Dette fondet bør være på minimum 150 mill kr. Fylkeskommunene på Vestlandet kan være medeiere og medfinansiere fondet. Fondet bør primært dekke opp egenkapitalbehov i en tidlig fase for biomasseoppbygging. Det bør normalt stilles krav om at private investorer deltar i egenkapitalfinansiering sammen med fondet i de konkrete prosjektene.
- Etablering av en ny statlig garantiordning for driftskreditt gjennom Innovasjon Norge. Ordningen bør være basert på at den dekker en vesentlig del av risikoen ved kreditten enten i form av en pro rata ordning der staten tar 70-80 % eller en ordning der staten dekker 100 % av den mest risikoutsatte kreditten. Garantien bør primært være en selvskyldnerkausjon.
- Økte statlig rammer for finansiering av utviklingstiltak for marint oppdrett gjennom Innovasjon Norge. Satsinger som Marint Innovasjonsprogram bør styrkes økonomisk og tematisk slik at flere av de nye marine oppdrettsartene kan få styrket utviklingsarbeidet sitt gjennom hele verdikjeden. En parallell tilrettelegging av finansiering av utviklingstiltak, egenkapital og driftskapital kan utløse grunnlag for god vekst i mange selskap. Det er ofte vanskelig å prioritere utviklingssiden i prosjektene i tilstrekkelig grad dersom den skal finansieres utelukkende av egenkapital og lån. Finansiering av fellestiltak bør omfatte alle aktuelle oppdrettsarter.
- Inngå partnerskapsavtale mellom Vestlandsrådet og Norges forskningsråd for å fremme forskningsbasert næringsutvikling og innovasjon innenfor oppdrett av nye marine arter på Vestlandet. Norges forskningsråd har tidligere åpnet for denne type rammeavtaler. På det mer generelle plan kan man ikke forvente at det vil kunne bli etablert spesielle forskningsprogram for marint oppdrett for Vestlandet.
- Det etableres 2 – 3 parallelle utviklingsprosjekter for blåskjell på Vestlandet. Dette er prosjekter som ikke kan finansieres ved lån, garantier og egenkapitalinnsprøyting. Utgangspunktet for prosjektene er en erkjennelse at det må startes fra grunnen av og det må legges inn en klar verdikjedetenkning i prosjektene. Finansieringen må skje ved tiltaksmidler fra statlig og fylkeshold.

Det vil være en særlig viktig oppgave for Vestlandsrådet å arbeide politisk for å realisere de tiltak som her er foreslått og å arbeide for at det blir etablert tilstrekkelige rammer både på Vestlandet og på statlig plan. Både gjennom Soria Moria erklæringen og tidligere i Stortinget ved behandlingen av St.meld. om ”Den blå åker”, har de nåværende regjeringspartiene gitt klare føringer på flere av de områdene der det her er foreslått tiltak.

4.3 Sikre oppbygging av kompetanse

Ståsted kompetanse

Utvikling av nye arter krever betydelig kompetanse hos alle involverte aktører. Vår gjennomgang har vist at det er et økt behov for markedsfokus og markedskompetanse hos næringsaktørene. Tilgangen til medarbeidere med relevant utdanning og erfaring er allerede en flaskehals, noe som vil kunne øke når omfanget av aktiviteten øker. Overføringen av erfart kunnskap mellom bedrifter som arbeider med den samme arten kan bli bedre, det samme gjelder implementeringen av forskningsresultater i bedriftene. I tillegg er det et behov for å sikre at kunnskapen i virkemiddelapparatet og forvaltningen er oppdatert og tilstrekkelig til å kunne ta gode avgjørelser.

Mål for arbeidet med kompetanse

Vestlandsprogrammet for nye arter ønsker å bidra til kompetanseheving og kompetanseoverføring. Dette skal gjennomføres ved å spille på eksisterende utdanningstilbud og nettverk, samt ved å etablere enkelte nye tiltak for å spre opparbeidet kompetanse om nye arter.

- Øke bedriftenes markedskompetanse.
- Sikre erfaringsoverføring og kobling mellom industrielle aktører og bedrifter som skal utvikle nye marine arter.
- Bedre overføringen av forskningsresultater til bedrifter som arbeider med nye arter.
- Bruke videregående skoler optimalt i forhold til å bygge opp kompetanse til utvikle nye arter.
- Øke kompetansen om nye arter i virkemiddelapparat og forvaltning.

Tiltak for å bedre kompetansen om nye arter

- Etablere en form for Los-ordning for nye marine arter, slik at en eller flere ressurspersoner kan arbeide på definerte satsingsområder. Ressursene skal kunne brukes av bedriftene, nettverkene og virkemiddelapparatet.
- Organisere felles kompetansehevingstiltak mot markedet, inklusive design og produktutvikling.
- Etablere relasjoner internasjonalt for aktører innen nye arter.
- Koble aktørene innen nye arter opp mot industrielle aktører og markedsaktører med etablert kompetanse.
- Styrke bransje og artsnettverk og sikre kontakt/felles utviklingsarbeid mellom disse.
- Etablere felles større utviklingsprosjekt, f.eks. etablere / utvikle clustre mellom "nye arter-bedrifter" som kan komme i posisjon til Marint Innovasjonsprogram e.l.
- Etablere en egen satsing med alle de videregående skolene som har havbruk og mat som fokus, blant annet vurdere å utvikle/utvide TAF-ordning.
- Dra mer nytte av oppgaveskriving, praksisplasser og traineeordninger - fra videregående til høyskole og universitet.
- Etablere fora for kunnskapsutveksling med virkemiddelapparat og forvaltning.

4.4 Utvikle effektive verktøy for arealplanlegging

Ståsted arealplanlegging

Havbruk på nye arter kan enten ha spesifikke arealkrav eller konkurrere med den etablerte lakse- og ørretnæringen. Optimal lokalisering må derfor både innebære vurdering av eksisterende marine næringer, en rekke andre samfunnsinteresser og ikke minst de nye artene og dyrkingsformene sine spesifikke naturgeografiske krav.

Å utarbeide et velfungerende dynamisk GIS-verktøy til bruk i havbruks- og kystzoneplanlegging har hittil vært vanskelig. Først og fremst pga. mangel på gode grunnlagsdata, begrenset kunnskap om de enkelte artenes særlige krav og optimale vekstforhold og utilstrekkelige modellverktøy og høye utviklingskostnader. Disse forholdene er nå i ferd med å bedres.

På sikt bør det utvikles verktøy som skal kunne identifisere de beste arealene for akvakultur, se denne informasjonen i sammenheng med andre interesser, og presentere resultatene på en lett tilgjengelig form egnet for kystzoneplanlegging og næringsutøvelse.

Mål for arbeidet med arealplanlegging

- Bidra til kunnskapsgrunnlag og utvikling av verktøy som kan bidra til en optimal og kunnskapsbasert lokaliseringsstrategi for nye marine arter på Vestlandet.

Tiltak arealplanlegging

- Fremskaffe kunnskap og systematisere parametere knyttet til optimal lokalisering av marin fisk og skjell samt utvikle en datamodell.
- Bidra til utvikling av et velfungerende dynamisk GIS-verktøy til bruk i havbruks- og kystzoneplanlegging der marin fisk og skjell er inkludert.

4.5 Gjennomføre et effektivt påvirkningsarbeid

Ståsted

Innen arbeid med utvikling av marine næringer i Norge har det tradisjonelt vært både nasjonale og regionale program og tiltak. Innenfor den tradisjonelle fiskerinæringen har de regionale programmene vært mest fremtredende når det gjelder ulike former for støtte. Regionale begrensninger er også et gjennomgående trekk når det gjelder for eksempel overføring av fiskerettigheter mellom ulike områder. På det politiske plan har det også ofte vært motsetninger mellom regioner når det gjelder valg av retninger for næringsutvikling.

Innenfor oppdrett har de nasjonale tiltakene vært viktige innenfor forskning og utviklingsarbeide. Samtidig er det i utgangspunktet få regionale motsetninger innenfor praktisk næringsutviklingsarbeide. Det synes allment akseptert at oppdrettsnæringen må få vokse der den har fortrinn og der det er initiativ til å utvikle den. Dette er et godt utgangspunkt for å samordne næringsutviklingstiltak på regionalt plan samtidig som man kan dra full nytte av nasjonale FoU-programmer.

For Vestlandet er dette et nytt arbeidsområde sammenlignet med andre landsdeler. På Vestlandet har de enkelte fylkene i hovedsak ivaretatt arbeidet.

Målsetting

Den viktigste målsettingen for det politiske arbeidet med Vestlandsprogrammet er å ”rydde rom for” sterke regionale utviklingsprogram der det i et samarbeid med fylkene kan settes inn ressurser også fra nasjonalt plan. Gjennom regionale program vil man kunne få en sterkere utnytting av lokale fortrinn og et enklere og mer oversiktlig arbeid når det gjelder prioritering og oppfølging av arbeidsoppgaver.

Tiltak

Det politiske arbeidet i Vestlandsprogrammet vil i hovedsak kunne ligge på tre plan; det er behov for å skape forståelse på sentralt plan for programmet, det er behov for å prioritere ressurser til programmet innefor Vestlandsrådet og fylkene og det er et ansvar for å sette programmet ut i livet på en effektiv måte og å måle resultatene av arbeidet.

Arbeidsgruppa ser for seg følgende sentrale politiske arbeidsoppgaver som er aktuelle:

- Få aksept på sentralt politisk hold for at regionbaserte næringsutviklingsprogram av typen Vestlandsprogrammet er en målrettet og effektiv organisasjonsform for lokal næringsutvikling.
- Arbeide inn mot sentrale myndigheter for å få gjennomført forslagene som ligger i Vestlandsprogrammet når det gjelder nye finansieringsløsninger. Dette gjelder både de foreslåtte ordningene som sådan og budsjetterammer som gir kraft og effekt.
- Arbeide inn mot forskningsmiljøene for å få prioritert oppgaver som er viktige for Vestlandsprogrammet, herunder partnerskapsavtaler med Norges forskningsråd.
- Arbeide for å sikre utvikling av regionale FoU-miljø og FoU-institusjoner og nasjonale forskningsinstitusjoners aktivitet på Vestlandet.
- Prioritere tilstrekkelige økonomiske ressurser innenfor fylkene og Vestlandsrådet for å kunne gjennomføre programmet. Dette gjelder ikke minst tilstrekkelige ressurser til å kunne gjøre Vestlandsrådet til et initiativtakerorgan for på den måten å oppnå resultater gjennom samarbeid og samfinansiering av prosjekter med andre.

- Finne frem til en koordinering av fylkenes aktivitet gjennom programmet som gir best mulig konkret resultat for ny næring.
- Arbeide for koordinering av tiltakene gjennom Vestlandsprogrammet og tiltak som andre nasjonale og regionale institusjoner og enheter gjennomfører på Vestlandet.
- Organisere Vestlandsprogrammet på en effektiv måte og å etablere et godt samarbeid med næringen.

Over det hele ligger Vestlandsrådets ansvar for å rullere handlingsplanen for Vestlandsprogrammet og å justere målsettinger og prioriteringer etter som næringen og mulighetene endrer seg.

4.6 Opprette en effektiv organisering av gjennomføringen av Vestlandsprogrammet

Ståsted

Vestlandsrådet har gitt i oppdrag å se på ulike måter å organisere et Vestlandsprogram for nye oppdrettsarter på. Utgangspunkter for en slik vurdering vil være at det er Vestlandsrådet som politisk organ som er "eier" av programmet som foreslås og som må være forankringen for programmet. Dette innebærer at det må være Vestlandsrådet som oppnevner et styringsorgan for det løpende arbeidet med å realisere målene i den strategiplanen som blir vedtatt.

Når det gjelder den videre organiseringen av arbeidet vil et naturlig å se på hvordan de tiltakene som foreslås skal kunne gjennomføres i praksis.

Her kan man tenke seg svært mange alternativer alt etter i hvilken grad man ønsker å sette bort arbeidet med den praktiske gjennomføringen av tiltakene eller om man vil bygge opp egen organisasjonskapasitet til å stå for gjennomføring og koordinering av arbeidet.

Et annet forhold som kan være bestemmende for valg av organisasjonsform, vil være karakteren av de operative tiltak som foreslås i handlingsplanen. Dersom tiltakene innebærer stor grad av involvering i praktisk nettverksarbeid med aktørene i næringen, koordinering av FoU-prosjekter, rådgivning til enkeltaktører og initiativtaking på flere områder, vil dette kreve stor gjennomførings- og koordineringsevne.

En tredje type av forhold som må tas med i vurderingen er måten tiltaks- og utviklingsarbeidet i dag er organisert på. Det kommer da klart frem at det allerede er flere institusjoner og organer på Vestlandet som arbeider innenfor området. Det gjelder for eksempel de regionale Innovasjon Norge kontorene fylkenes næringsavdelinger og flere nettverksgrupperinger innefor både torsk, kveite, blåskjell og kamskjell.

Det vil være nærliggende å søke å koordinere med, og i stor grad sette bort, gjennomføringen av praktiske tiltak til denne type organer i stedet for å bygge en ny organisasjon i egen regi.

Flere typer av tiltak kan vanskelig settes bort til alle typer organer. Dette gjelder spesielt forhold som er knyttet til politisk relatert arbeid overfor statlige myndigheter inklusive Norges forskningsråd.

Arbeidet med rullering og oppdatering av strategiske og operative handlingsplaner bør heller ikke settes ut. I denne sammenheng er det blant annet viktig å understreke sammenhengen mellom Vestlandsprogrammet for nye oppdrettsarter og de regionale utviklingsplanene (RUP) i fylkene.

Det vil også være et åpenbart behov for økt kapasitet til arbeidet med å realisere den strategiplanen i den grad det skal skje med innsats fra fylkesnivå og med koordinert innsats fylkene imellom.

Avhengig av hvordan Vestlandsrådet bestemmer seg når det gjelder oppfølging og videreføre forslagene fra Arbeidsgruppa, vil man kunne velge organisasjonsformer som i den ene "ytterkant" kan være å konsentrere fellesfunksjonene gjennom Vestlandsrådet til bare å omfatte periodiske rullinger av den strategiplanen, mens gjennomføring av tiltak er opp til hvert enkelt fylke. I den andre "ytterkant" vil være å legge stor vekt på felles gjennomføring av tiltak og at slik gjennomføring legges til en egen organisasjonsenhet som bygges opp for formålet.

I praksis ser Arbeidsgruppa det slik at fra et fellest utgangspunkt som Vestlandsrådet måtte velge bør organisasjon og kapasitet tilpasses aktiviteten til enhver tid.

Mål for organisering

- Etablere en enkel organisering av gjennomføringen av Vestlandsprogrammet basert på eksisterende strukturer.
- Velge en organisering som er kostnadseffektiv.

Tiltak organisering

De forslagene som legges frem i strategiplanen er i stor grad rettet inn mot tiltak som skal bedre finansieringssituasjonen i sektoren og bidra til å iverksette tiltak innenfor forskning og praktisk næringsutvikling. Videre er det lagt til grunn at det må drives et aktivt arbeid på politisk plan for å få etablert nye og mer hensiktsmessige tiltak på flere områder. For det fleste operative tiltakene som foreslås og som er rettet inn mot aktørene, er det eksisterende fora og organer som arbeider.

Den mest naturlige tilrådingen blir da å velge en organisasjonsform der:

- En styringsgruppe oppnevnt av Vestlandsrådet har ansvaret for å gjennomføre den strategiplanen. Dette kan være næringsgruppa i Vestlandsrådet.
- En operativ programgruppe oppnevnt av styringsgruppen eller av Vestlandsrådet får ansvaret for praktisk arbeid relatert til gjennomføringen av Vestlandsprogrammet. Denne gruppen får også ansvaret for å velge samarbeidspartnere for å gjennomføre den konkrete aktiviteten. Programgruppa kan for eksempel bestå av medarbeidere fra hvert av fylkene som har ansvar for marine næringer. Dette vil tilsvare den marine ressursgruppen som har gjennomført forprosjektet.
- Det etableres en sekretariat/koordinatorkapasitet som kan bistå den operative programgruppa i det løpende arbeidet og foreta nødvendige utredninger.
- Størrelsen og karakteren av sekretariat/koordinatorkapasiteten avstemmes fortløpende; for eksempel valget mellom en fast ansatt person og kjøp av tjenester etter et mer spesialisert behov.

Det er naturlig å reise spørsmålet om hvorvidt det bør være en formalisert kontaktflate mellom Vestlandsprogrammet, næringsaktører og samarbeidende enheter som for eksempel Innovasjon Norge og Norges forskningsråd.

5 Behov for økonomiske ressurser for Vestlandsprogrammet

Vestlandsfylkene bruker i dag om lag 20 - 25 mill kr årlig på utvikling av marine oppdrettsressurser utenom laks og ørret. Dette er midler som kommer fra flere kilder; fylkene, Kommunal og regionaldepartementet og de såkalte ”kompensasjonsmidlene. Bruken av midlene prioriteres normalt gjennom de regionale utviklingsprogrammene (RUP). Det er stor variasjon mellom fylkene i hvor mye som går til denne sektoren og det er stor forskjell mellom fylkene når det gjelder hvilke tiltak som prioriteres. I enkelte fylker har en forholdsvis stor andel av midlene vært benyttet til blåskjell.

Som påpekt i de ulike tiltaksområdene som presenteres i denne strategiplanen, er det viktig at Vestlandsrådet økonomiske ressurser til rådighet som er store nok til at rådet kan tilta seg en sterk initiativtakerrolle.

Budsjettbehovet som presenteres her er basert på tiltakene som er foreslått i de seks hovedstrategiene og er forhold som Vestlandsrådet (og/eller fylkene) kan behandle:

- På det administrative plan vil det kreve ressurser til styringsgruppe, programgruppe og sekretariat/koordineringskapasitet. For første driftsåret kan det påregnes behov i størrelsen 0,7 – 1,0 millioner kr.
- For å kunne gjennomføre kompetansehevningsprogrammet vil det være behov for ca 1,0 million kr årlig.
- For å legge til rette for utvikling av et effektivt verktøy for lokalisering av nye oppdrettsarter til nytte for næringsaktører og planmyndigheter vil det være behov for ca 2 millioner kr.
- Bevilgninger til tiltaksarbeid fra fylkene/Vestlandsrådet bør økes fra dagens nivå på 20 – 25 millioner kr pr år til 75 millioner kr ved utgangen av første programperiode i 2010. Disse midlene skal dekke egne tiltak i regi av programmet og tiltak som er samfinansiert med andre institusjoner. Bevilgningene og bruken av midlene kan naturlig forankres i de fylkesvise regionale utviklingsprogrammene (RUP).
- Det bør settes av midler til å delta i et statlig/regionalt egenkapitalfond for marint oppdrett. Et beregnet behov for investeringer fra fondet ut fra de næringsmål som er satt for de ulike oppdrettsartene er på nivå 150 mill kr. Vestlandsfylkene bør eventuelt delta med halvdelen – 75 millioner kr; jf. forslag i kapittel 4.2.

Vedlegg 1: Bakgrunnsdokument – Nye arter

- Se eget dokument

Vedlegg 2: Bakgrunnsdokument - Finansieringsutfordringer

- Se eget dokument